

1. เรื่อง การพัฒนาระบบการส่งเสริมพัฒนาการและการเรียนรู้เด็กด้านสุขภาพ ตามแผนโครงการ “เลี้ยงดูลูกตามคำสอนพ่อ” ด้านสุขภาพ ในพื้นที่โครงการพัฒนาเพื่อความมั่นคงในพื้นที่ชายแดน อันเนื่องมาจากพระราชดำริ

2. ชื่อ-นามสกุล..นางอาริสรา ทองเหม

3. ชื่อหน่วยงาน..สำนักส่งเสริมสุขภาพ กลุ่มอนามัยเด็กวัยเรียนวัยรุ่น

4. หลักการและเหตุผล

การพัฒนาเด็กในถิ่นทุรกันดารในพื้นที่โครงการพัฒนาเพื่อความมั่นคงในพื้นที่ชายแดนอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ประเทศไทย พบหลากหลายปัจจัยที่ทำให้การดำเนินงานได้ไม่เต็มประสิทธิภาพ โดยพบปัญหาและความท้าทายที่สำคัญ คือ ความเหลื่อมล้ำของการเข้าถึงบริการสุขภาพและการพัฒนาคุณภาพชีวิต โดยเฉพาะในพื้นที่ตามแนวตะเข็บชายแดน พบเด็กกลุ่มไร้รัฐ ไร้สัญชาติ กลุ่มชาติพันธุ์ ชนกลุ่มน้อยเกือบ 70,000 คน ยังเข้าไม่ถึงสิทธิขั้นพื้นฐาน ด้านบริการสาธารณสุขและบริการพื้นฐานต่างๆ ที่จำเป็น จากการสุ่มประเมินพัฒนาการเด็กช่วงอายุ 3-6 ปี จำนวน 300 คน ที่ศึกษาในโรงเรียน 10 แห่ง ในพื้นที่โครงการฯ ทางภาคเหนือ จังหวัดเชียงใหม่ แม่ฮ่องสอนและตาก ด้วยเครื่องมือ DENVER II ก่อนเริ่มดำเนินงานโครงการเลี้ยงดูลูกตาม“คำสอนพ่อ” พบเด็กมีพัฒนาการสมวัย เพียงร้อยละ 50.5 สงสัยมีพัฒนาการล่าช้า ร้อยละ 49.5 ทั้งนี้พัฒนาการที่สมวัย เป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อการเรียนรู้และสติปัญญาของเด็กในอนาคต ส่วนด้านการเจริญเติบโตตามวัย พบปัญหาทุพโภชนาการเด็กมีภาวะเตี้ย แคระแกรน ร้อยละ 26 จึงเป็นความท้าทายและที่ต้องอาศัยความร่วมมือแบบบูรณาการจากหลายภาคส่วนระหว่างสถานศึกษา สถานบริการสาธารณสุข ครอบครัว และผู้เกี่ยวข้องด้านการพัฒนาเด็ก กรมอนามัยได้เล็งเห็นความสำคัญเรื่องนี้ จึงได้ดำเนินการพัฒนาระบบการส่งเสริมพัฒนาการและการเรียนรู้เด็กด้านสุขภาพตามแผน โครงการ“เลี้ยงดูลูกตามคำสอนพ่อ”ด้านสุขภาพ ในพื้นที่โครงการพัฒนาเพื่อความมั่นคงในพื้นที่ชายแดนอันเนื่องมาจากพระราชดำริ เพื่อส่งเสริมให้เด็กมีพัฒนาการสมวัยพร้อมเรียนรู้ เติบโตเป็นบุคลากรที่มี

5.วัตถุประสงค์

เพื่อพัฒนาระบบการส่งเสริมพัฒนาการและการเรียนรู้ของเด็กด้านสุขภาพ แบบบูรณาการระหว่างสถานศึกษา สถานบริการสาธารณสุข ครอบครัว และผู้เกี่ยวข้องด้านการพัฒนาเด็ก

ขอบเขตการวิจัย

ขอบเขตด้านเนื้อหา

การศึกษาครั้งนี้เป็นการพัฒนาระบบการส่งเสริมพัฒนาการและการเรียนรู้เด็กด้านสุขภาพ ตามแผนโครงการ“เลี้ยงดูลูกตามคำสอนพ่อ”ด้านสุขภาพ ในพื้นที่โครงการพัฒนาเพื่อความมั่นคงในพื้นที่ชายแดนอันเนื่องมาจากพระราชดำริ

ขอบเขตด้านประชากร

ประชากรที่ศึกษาในครั้งนี้

เด็กอายุ 3 ถึง 6 ปี ไม่มีโรคทางพันธุกรรมหรือโรคที่มีผลต่อพัฒนาการที่กำลังศึกษาระดับชั้นอนุบาล ในโรงเรียนพื้นที่โครงการพัฒนาเพื่อความมั่นคงในพื้นที่ชายแดนอันเนื่องมาพระราชดำริ เขตกองทัพภาคที่ 3 จังหวัดตาก แม่ฮ่องสอน เชียงใหม่ 10 แห่ง จำนวน 300 คน

ขอบเขตด้านสถานที่

ดำเนินการในโรงเรียนที่ตั้งในพื้นที่โครงการพัฒนาเพื่อความมั่นคงในพื้นที่ชายแดนอันเนื่องมาพระราชดำริ เขตกองทัพภาคที่ 3 ที่สมัครใจเข้าร่วมโครงการฯ จังหวัดตาก แม่ฮ่องสอน เชียงใหม่ จำนวน 10 แห่ง

ขอบเขตด้านระยะเวลา

การวิจัยครั้งนี้ใช้เวลาในการศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้อง ดำเนินการเก็บข้อมูลและนำข้อมูลที่ได้มาทำการวิเคราะห์ข้อมูลและเขียนรายงาน รวมใช้ระยะเวลาทั้งสิ้น 1 ปี ตั้งแต่ มกราคม 2565 - ธันวาคม 2565

6. วิธีการ/ขั้นตอนการดำเนินงาน มีกระบวนการ ดังนี้

1. ระยะเตรียมการก่อนดำเนินการ

1. เสนอโครงร่างวิจัยฯ เพื่อความเห็นชอบจริยธรรมการวิจัยในคน จากคณะกรรมการจริยธรรมในคน ของกรมอนามัย
2. ประสานงานและจัดทำหนังสือราชการไปยัง ศึกษาธิการจังหวัด สำนักงานสาธารณสุขจังหวัด และ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาจังหวัดตาก แม่ฮ่องสอน เชียงใหม่ ในพื้นที่เป้าหมายเพื่อขอความร่วมมือในการดำเนินงานโครงการฯ
3. ประชุมชี้แจงขั้นตอนการดำเนินงานโครงการและวางแผนเก็บข้อมูลให้แก่บุคลากรสาธารณสุข ครู ครูพี่เลี้ยงในพื้นที่เป้าหมายและคณะผู้ช่วยผู้วิจัยเพื่อนัดหมายเก็บข้อมูล
4. จัดทำคู่มือแผนการเรียนการสอนเลี้ยงดูลูกตาม“คำสอนพ่อ”ด้านสุขภาพ แบบประเมินความพึงพอใจ การใช้คู่มือแผนการเรียนการสอนเลี้ยงดูลูกตาม“คำสอนพ่อ”ด้านสุขภาพ ส่งให้ผู้เชี่ยวชาญพิจารณา ตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหาของเครื่องมือ และได้นำแบบสอบถาม มาแก้ไขให้มีภาษาที่เหมาะสม ความชัดเจนตรงประเด็นคำถาม ตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญ เพื่อนำไปจัดทำฉบับจริง และนำเครื่องมือไปใช้กับกลุ่มเป้าหมายต่อไป

เครื่องมือที่ใช้ ประกอบด้วย

- 1.คู่มือแผนการเรียนการสอนเลี้ยงดูลูกตาม“คำสอนพ่อ”ด้านสุขภาพ มี 4 เรื่อง คือ ไข่ (Egg) วิเศษ , ผัก (Vegetable) , เล่น(Play) ม้าก้านกล้วยแสนสนุก , ฟัน(Teeth) สะอาดจัง
2. แบบประเมินความพึงพอใจ การใช้คู่มือแผนการเรียนการสอนเลี้ยงดูลูกตาม“คำสอนพ่อ”ด้านสุขภาพ
3. แบบทดสอบพัฒนาการเด็กปฐมวัยอย่างคัดกรอง Denver II (ฉบับภาษาไทย)

2. ระยะดำเนินการ ประกอบด้วย

1. จัดประชุมเพิ่มพูนความรู้ ทักษะการจัดประสบการณ์ การเรียนการสอน แบบ Project approach ตามคู่มือแผนการเรียนการสอนเลี้ยงดูลูกตาม“คำสอนพ่อ”ด้านสุขภาพ แก่ พ่อแม่ ผู้ปกครอง ครู ครูผู้ดูแลเด็ก และเจ้าหน้าที่สาธารณสุข โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล นักวิชาการศูนย์อนามัยเขต ศึกษาในเทศจังหวัด

2. จัดทำหนังสือขอความร่วมมือไปยังโรงเรียน เพื่อประสานเตรียมความพร้อมของเด็กกลุ่มเป้าหมาย

3. ทีมผู้วิจัย ชั่งน้ำหนัก วัดส่วนสูง ประเมินพัฒนาการเด็กก่อนเริ่มงาน ด้วยเครื่องมือ DENVER II

โดยผู้ประเมินที่ผ่านการอบรมการประเมินพัฒนาการด้วยเครื่องมือ Denver II จากสถาบันแห่งชาติเพื่อการพัฒนาเด็กและครอบครัว มหาวิทยาลัยมหิดล

5. ครู ครูพี่เลี้ยงเด็ก โรงเรียนพื้นที่เป้าหมาย จัดการเรียนการสอนด้านสุขภาพแบบ Project Approach ตามคู่มือแผนการเรียนการสอนเลี้ยงดูลูกตาม“คำสอนพ่อ”ด้านสุขภาพ แก่ นักเรียนกลุ่มตัวอย่าง สัปดาห์ละ 2-3 ครั้งๆ ละ 30 นาที ระยะเวลา 4 เดือน (เทอม 1 ปีการศึกษา 2565)

6. พ่อแม่ หรือผู้ปกครอง สนับสนุน อุปกรณ์ การจัดการเรียนการสอน ตามคู่มือแผนการเรียนการสอนเลี้ยงดูลูกตาม“คำสอนพ่อ”ด้านสุขภาพ ให้เด็กและร่วมทำกิจกรรมกับลูกที่บ้านตามคู่มือ สัปดาห์ละ 2-3 ครั้งๆ ละ 30 นาที ระยะเวลา 4 เดือน (เทอม 1 ปีการศึกษา 2565)

3. ระยะเวลารวบรวมข้อมูล วิเคราะห์ ประเมินผล ประกอบด้วย

1) เมื่อดำเนินการเก็บข้อมูลเสร็จสิ้นแล้ว ทีมผู้วิจัย ทำการชั่งน้ำหนัก วัดส่วนสูง ประเมินพัฒนาการเด็กกลุ่มเป้าหมายครั้งที่ 2 ด้วยเครื่องมือ DENVER II โดยผู้ประเมินที่ผ่านการอบรมการประเมินพัฒนาการทีมเดียวกัน

2) การสัมภาษณ์พ่อหรือแม่ ผู้ปกครอง ถึงความพึงพอใจการใช้คู่มือแผนการเรียนการสอนเลี้ยงดูลูกตาม“คำสอนพ่อ”ด้านสุขภาพ

3) การสัมภาษณ์ ครู ครูพี่เลี้ยงเด็ก ถึงความพึงพอใจการใช้คู่มือแผนการเรียนการสอนเลี้ยงดูลูกตาม“คำสอนพ่อ”ด้านสุขภาพ

4) รวบรวมแบบสอบถาม และตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูล จากนั้นลงรหัสบันทึกข้อมูลใน Data sheet และลงข้อมูลในโปรแกรม SPSS for Windows ตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูลก่อนนำมาวิเคราะห์ต่อไป

5) วิเคราะห์ข้อมูล สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน

6) การเขียนรายงานการศึกษา เรื่อง การพัฒนาระบบการส่งเสริมพัฒนาการและการเรียนรู้เด็กด้านสุขภาพตามแผน โครงการ : “เลี้ยงดูลูกตามคำสอนพ่อ” ด้านสุขภาพ ในพื้นที่โครงการพัฒนาเพื่อความมั่นคงในพื้นที่ชายแดนอันเนื่องมาจากพระราชดำริ

4. สรุป ผลการศึกษา

1. ครูและครูพี่เลี้ยงเด็กใช้คู่มือแผนการเรียนการสอนเลี้ยงดูลูกตาม“คำสอนพ่อ”ด้านสุขภาพ ในการจัดการเรียนการสอน มีความพึงพอใจโดยรวมต่อคุณภาพของคู่มือฯ ค่าคะแนนเฉลี่ย อยู่ที่ 4.83 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.08 ระดับความ พึงพอใจโดยรวมอยู่ที่ระดับมากที่สุด

2. พ่อ แม่ ผู้ปกครอง มีความพึงพอใจต่อการใช้คู่มือแผนการเรียนการสอนเลี้ยงดูลูกตาม“คำสอนพ่อ”ด้านสุขภาพ โดยรวมอยู่ที่ 4.09 และมีส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.48 มีความพึงพอใจระดับมาก

3. เด็กกลุ่มเป้าหมาย (อายุ 3-6 ปี) ก่อนเริ่มดำเนินโครงการ มีพัฒนาการสมวัยเพียงร้อยละ 50.50 สงสัยล่าช้าร้อยละ 49.52 โดยพัฒนาการสงสัยล่าช้าแต่ละด้านเรียงลำดับจากที่เป็นปัญหามากที่สุดไปหาน้อยที่สุด พบพัฒนาการด้านภาษาและการใช้ภาษา, ด้านกล้ามเนื้อมัดเล็กและการปรับตัว, ด้านกล้ามเนื้อมัดใหญ่ และด้านสังคมและการช่วยเหลือตัวเอง ร้อยละ 44.86, 29.91, 6.48 และ 2.78 ซึ่งพัฒนาการด้านภาษาและการใช้ภาษา และพัฒนาการด้านกล้ามเนื้อมัดเล็กและการปรับตัว เป็นพัฒนาการด้านที่เป็นปัญหามากที่สุด การเจริญเติบโตตามวัย พบปัญหาทุพโภชนาการ เด็กมีภาวะเตี้ย แคระแกรน ร้อยละ 26

หลังได้รับการจัดการเรียนการสอนตามคู่มือแผนการเรียนการสอนเลี้ยงดูลูกตาม “คำสอนพ่อ” ด้านสุขภาพ พบเด็กกลุ่มเป้าหมาย มีพัฒนาการสมวัย โดยรวมทุกด้านร้อยละ 65.40 พัฒนาการสงสัยล่าช้า ร้อยละ 34.60 และพัฒนาการสงสัยล่าช้า แต่ละด้านเรียงลำดับจากที่เป็นปัญหามากที่สุดไปหาน้อยที่สุด พบว่า พัฒนาการด้านภาษาและการใช้ภาษา, ด้านกล้ามเนื้อมัดเล็กและการปรับตัว, ด้านกล้ามเนื้อมัดใหญ่ และด้านสังคมและการช่วยเหลือตัวเองร้อยละ 31.44, 17.84, 3.76 และ 2.67 ซึ่งพัฒนาการด้านภาษาและการใช้ภาษาและพัฒนาการด้านกล้ามเนื้อมัดเล็กและการปรับตัวเป็นพัฒนาการด้านที่เป็นปัญหามากที่สุด เมื่อเปรียบเทียบพัฒนาการสมวัย ก่อนและหลังการดำเนินการ พบว่าหลังดำเนินการเด็กมีพัฒนาการสมเพิ่มขึ้นจาก ร้อยละ 50.50 เพิ่มขึ้นเป็นร้อยละ 65.40 พัฒนาการสงสัยล่าช้าแต่ละด้านมีพัฒนาการสมวัยสูงขึ้น ด้านภาวะทุพโภชนาการ พบว่า เด็กมี ภาวะเตี้ย แคระแกรน เจริญเติบโตไม่สมวัยลดลง เหลือเพียงร้อยละ 18

โดยสรุป การพัฒนาระบบการส่งเสริมพัฒนาการและการเรียนรู้เด็กด้านสุขภาพ ตามแผน โครงการ : “เลี้ยงดูลูกตามคำสอนพ่อ” ด้านสุขภาพ ในพื้นที่โครงการพัฒนาเพื่อความมั่นคงในพื้นที่ชายแดนอันเนื่องมาจากพระราชดำริ เป็นระบบการขับเคลื่อนงาน ที่ร่วมกันพัฒนาบนฐานองค์ความรู้ และขับเคลื่อนงานไปด้วยกันบนเป้าหมายเดียวกัน คือพัฒนาการเด็ก ในหน่วยงานหลักพื้นที่ทั้ง คือ ด้านการศึกษา ด้านสาธารณสุขและครอบครัว และหน่วยงานหลักในพื้นที่ที่มีความเห็นว่าการขยายพื้นที่ดำเนินงาน และขอรับการสนับสนุนทางวิชาการจาก กรมอนามัย ศึกษาธิการจังหวัด และสำนักงานเขตการศึกษา ทั้งนี้ กรมอนามัยควรมีการจัดทำข้อเสนอเชิงนโยบายต่อสำนักงานการศึกษาขั้นพื้นฐาน ให้ใช้คู่มือฯ ในการจัดการเรียนการสอนเด็กและควรสนับสนุนงบประมาณในการจัดทำสื่อ วัสดุ อุปกรณ์ในการเรียนการสอน พร้อมพัฒนาองค์ความรู้และทักษะแก่ครู และครูพี่เลี้ยงเด็ก เพื่อการจัดการเรียนการสอน และควรมีทีมเยี่ยมติดตามการดำเนินงานฯ ร่วมระหว่างด้านการศึกษาและด้านการสาธารณสุข เพื่อการสังเคราะห์ปัญหา เสนอแนวทางแก้ไขปัญหาการเรียนรู้ของเด็กร่วมกันต่อไป